

SOÓS MIHÁLY

Emlékek a XX. századból

Ülök egy ország térképe felett; határai kemény piros vonalak. A borítón hét betű: Románia. Olvasom a helységek neveit: Nagyvárad, Nagybánya, Marosvásárhely, Kolozsvár. Gondolatban ismét Erdélyben járok.

Először az átkelés izgalmi jutnak eszembe. Rejtegetett értékeink: a szellem táplálékai, könyvek, újságok, magnókazetták, s ajándékba ruhák, kávék, szappanok. A következő kép öröm az arcunkon. Sikerült. Csak az évek óta szokásos, Utazások Erdélyben könyvet veszik el.

Majd a váradi épületeket látom, a híres templomot, az egykori káptalansor házait, a Köröst. Szent László és Ady nyomait keressük. A XX. század végén Európa e nehézszagú szegletében nincs könnyű dolgunk.

A Pece-parti Párizs után nagy hegyek, fenyvesek, rengetegének képe perog szemem előtt. A Máramarosi-, a Kelemen-havasok s a Hargita. Ábel és szülőatyja, Tamási Áron jut eszembe. Az író gyönyörű szavai: "Azért vagyunk a világon, hogy valahol otthon legyünk benne." Ezeket a szavakat mormolom magamban, miközben a Székelyföldet járjuk. Székelyudvarhely, Sepsiszentgyörgy, Csíksomlyó. Szent Anna templom. Hallom, amint a székely asszonyok bekapcsolódnak énekünkbe, s magasztosan száll az ősi imádság a híres búcsújáróhely falai között: "Boldogasszony Anyánk, régi szép patrónánk..."

Háromszékben utolsó állomásunk Gelence. Kis falu, magyar emberek lakják. Az ősi templom s a szegényes iskola képe tűnik elő közeli emlékeimből. A tanítók, tanítónők elszánt helytállása, s a tiszta gyermekarcok éltetnek. Együtt éneklünk: "Tavaszi szél vizet áraszt...". Csomó van a torunkban, kemény csomó.

Haladnunk kell tovább. Elérjük a Barcaságot. Felidézem Brassó gyönyörű főterét, a Fekete templomot, Erdély népei közös történelmének színhelyeit. S már haladok is tovább gondolatban Marosvásárhely, Kolozsvár felé.

Marosvásárhely, egykor színmagyar város. Főtere, s a belváros építményei árulkodnak. Messziről köszönt ránk a századelő magyar építészete. A sok gyönyörű ház, a szecessziós Kultúrpalota ismerősnek tetszik. Még sohasem jártam itt, mégis otthon érzem magam.

A városból kifelé haladva már a jövő megtervezőinek alkotásait csodálhatjuk. Törmelékek, földhányások, szürke betonblokk. Egy "modern ország" építkezik.

Utam végefelé járva Erdélyország fővárosa, igazságos nagy királyunk szülőhelye, Kolozsvár tűnik fel. Vajon hányan és hányan koptatták ódon utcáinak köveit? Hány ember élt itt, akik most a Házsongárd nagy fáinak hűvösében alusszák örök álmukat? Ujra járom a temetőt, s megint látom a fejfákat, a sírköveket, melyek alatt Kós Károly, Brassai Sámuel, Szenczi Molnár Albert, Apáczai Csere János, s még a haza számtalan nagy fia fekszik.

Körbejárom Mátyás király szobrát, a város jelképét; szívemet a Szent Mihály templomból kihallatszó vasárnapi nagymise hangjai szorítják össze. Búcsúzom Kolozsvártól. Megfogadom, immár sokadszor, hogy visszatérek, amint csak tehetem.

Utoljára mezősegi tájakon barangolok. Gondolataim ide hoznak. Ezt a szelíd tájat már nem uralják fellegekbe nyúló hegyóriások, karosú törzsű fenyőfák. Lankák, dombok völgyecskeiben megbújó kis falvak. Magyarvistai emlékeimmal viaskodom. A képernyőn már látott XIII. századi templom, gyönyörű kalotaszegi népviselet. A tiszteletes úr intő szavai a Bibliát idézik, kintartásra, hitre, összefogásra buzdítanak. Talán ugyanígy szólt az ige évszázadokkal ezelőtt is e tájakon. Szükség volt rá akkor is.

Ujra a térképét nézem, visszahullok a jelen valóságába. Látom a majdnem kört alkotó piros vonalat, s a Gelenén tett fogadalmunkra gondolok. Ha csak tudunk, visszamegyünk. Mennünk kell, hogy maradhassanak, mennünk kell, hogy maradhassunk...

+++++

"A magunk sorsán nekünk kell rágódnunk, mert ha nekünk nem fáj saját nemzetünk romlása, nem tudom, ugyan kinek fájhat."

/Pázmány Péter/